

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра філософії та міжнародної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету харчових технологій
та управління якістю продукції АПК
Лариса БАЛЬ-ПРИЛИПКО
22 травня 2024 р.
протокол № 10

«СХВАЛЕНО»

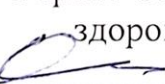
на засіданні кафедри філософії
та міжнародної комунікації,
протокол № 13 від 16 травня 2024 р.

Завідувач кафедри
Валентина КУЛЬТЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Нутриціологія
здорового харчування»
Олег ШВЕЦЬ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ»**

Галузь знань – 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність – 229 «Громадське здоров'я»
Освітня програма – «Нутриціологія здорового харчування»
Факультет харчових технологій та управління якістю продукції АПК
Розробник: доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації
канд. пед. наук, доцент Олена БАЛАЛАЄВА

Опис навчальної дисципліни
«Латинська мова та медична термінологія»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	229 – Громадське здоров'я	
Освітня програма	Нутриціологія здорового харчування	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	4	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	немає	
Форма контролю	Залік, екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	1	–
Семестр	I-II	–
Лекційні заняття	–	–
Практичні, семінарські заняття	120	–
Лабораторні заняття	-	–
Самостійна робота	60	–
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4	–

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти з основами латинської мови, допомогти набутти практичних умінь та навичок використання фахової латиномовної термінології у майбутній професійній та науковій діяльності, навчити їх термінологічної латини, яка функціонує в медицині та суміжних з нею біологічних науках. Термінологічна латина є необхідною для підготовки фахівців, які провадитимуть організаційну, експертну та контрольну-аналітичну діяльність з оцінки стану, захисту та промоції здоров'я, моніторингу загроз та профілактики захворювань, забезпечення якості систем харчової безпеки. Латина є базисом термінології у медичній біології та генетиці, анатомії, цитології, гістології та фізіології людини, фармакології, мікробіології та вірусології, біохімії та інших дисциплінах.

Завдання: Основне завдання полягає у формуванні професійно-термінологічної компетентності здобувачів вищої освіти, сфокусованої на вивченні латинської медичної терміносистеми в таких її субтерміносистемах: анатомічна, фізіологічна, фармакологічна. Навчання термінологічної латини означає також створення передумов для усвідомленого засвоєння термінованих частин мови греко-латинського походження, що увійшли у відповідну субмову медицини. Закладаючи основи для подальшого самостійного оволодіння здобувачами вищої освіти професійної термінології, курс

виконує водночас і важливі загальноосвітні та виховні завдання: розширення лінгвістичного світогляду здобувачів вищої освіти, підвищення рівня їх мовної культури шляхом удосконалення навичок нормативного вживання інтернаціоналізмів греко-латинського походження. Виховне та загальноосвітнє значення також має знайомство здобувачів з історією виникнення латинської мови, її значенням у розвитку європейської культури та науки, вивчення афоризмів, крилатих висловів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- правила нормативного читання латинських слів;
- граматичні правила, що лежать в основі будови латинських термінів;
- 500 лексичних та словотвірних одиниць латинського та грецького походження (частин тіла та органів, захворювань, лікарських форм та засобів), а також найуживаніші прикметники, дієприкметники, числівники, дієслова;
- правила та основні моделі утворення латинських анатомічних, фармацевтичних, клінічних термінів;
- правила оформлення латинської частини рецепта;
- 100 латинських сентенцій та студентський гімн «Gaudeamus»;

вміти:

- правильно читати і писати латинські медичні терміни;
- користуючись знаннями з граматики латинської мови, визначати структуру та розкривати значення незнайомого багатокomпонентного анатомо-гістологічного терміна;
- за допомогою словника перекладати латиною атрибутивні сполучення, дотримуючись правил узгодження означення з означуваним словом;
- аналізувати складні медичні терміни, вказуючи їх складові частини та значення цих частин;

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі професійної діяльності або навчання у сфері громадського здоров'я, що передбачає застосування теорій та методів громадського здоров'я і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність критично осмислювати та застосовувати сучасні теорії, концепції, принципи, методи, методики та технології сфери громадського здоров'я.

СК 5. Здатність використовувати у професійній діяльності сучасні теорії, методи соціальних наук та наук про здоров'я.

СК 8. Здатність формувати і вдосконалювати у інших осіб спеціальні знання і навички у сфері громадського здоров'я.

Програмні результати:

ПРН 1. Володіти категоріальним та методологічним апаратом сфери громадського здоров'я, використовувати відповідні методи та інструменти у професійній діяльності.

ПРН 4. Вільно спілкуватися державною та англійською мовами усно і письмово з професійних питань.

**2. Програма та структура для навчальної дисципліни
для повного терміну денної форми здобуття вищої освіти**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					у тому числі						
			л	п	лаб	інд	с.р.	л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Фонетика. Морфологія. Анатомічна термінологія.														
Тема 1. Історія латинської мови. Розвиток медичної термінології.	1	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Фонетична система латинської мови	2	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Довгі та короткі склади. Наголос.	3	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Частини мови. Іменник.	4	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 5. I відміна іменників.	5	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 6. II відміна іменників.	6	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Прикметник.	7	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Структура анатомічного терміна.	8	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Морфологія.														
Тема 9. Загальні відомості про дієслово.	9	4		4			2							
Тема 10. Теперішній час дійсного способу	10	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 11. III відміна іменників	11	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 12. Прикметники III відміни.	12	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 13. IV і V відміна іменників.	13	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 14. Відмінювання грецьких іменників.	14	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 15. Gaudeamus.	15	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Разом за I семестр		90		60			30	-	-	-	-	-	-	-
Залік														
Змістовий модуль 3. Клінічна та хімічна термінологія.														
Тема 16. Ступені порівняння прикметників	16	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 17. Дієприкметник.	17	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 18. Займенники.	18	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 19. Клінічна термінологія.	19	4		4			2							
Тема 20. Хімічна номенклатура.	20	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 21. Числівник.	21	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 22. Умовний спосіб.	22	4		4			2							
Змістовий модуль 4. Фармацевтична термінологія.														
Тема 23. Структура рецепта.	23	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 24. Латинська частина рецепта.	24	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 25. Лікарські форми.	25	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 26. Основні відомості про словотвір.	26	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 27. Прислівник.	27						2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 28. Салернський кодекс здоров'я.	28	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 29. Міжнародні кодекси біологічної номенклатури.	29						2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 30. Фразеологічний мінімум.	30	4		4			2	-	-	-	-	-	-	-
Разом за II семестр		90		60			30	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин		180		120			60	-	-	-	-	-	-	-

Змістовий модуль 1.

Фонетика. Морфологія: іменник, прикметник. Анатомічна термінологія.

Тема 1. Вступ. Історія латинської мови. Розвиток медичної термінології. Мета і завдання навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія». Історія латинської мови. Роль латини у формуванні національних європейських мов. Внесок класичних мов у формування медичної термінології.

Тема 2. Фонетична система латинської мови. Правила вимови. Латинський алфавіт. Класифікація звуків. Вимова голосних, дифтонгів, приголосних, буквосполучень.

Тема 3. Довгі та короткі склади. Наголос. Основи складоподілу. Довгі та короткі склади. Умови позиційної довготи/короткості голосних у другому складі від кінця слова. Правила наголошення.

Тема 4. Частини мови. Іменник. Загальні відомості про частини мови. Змінні і незмінні частини мови. Граматичні категорії іменників: рід, відмінок, число. Способи визначення роду латинських іменників. Словникова форма іменників. Практична основа іменників. Відміни іменників.

Тема 5. I відміна іменників. I відміна іменників: основна ознака, відмінкові закінчення, винятки з правила про рід. Найуживаніші суфікси та кінцеві терміноелементи іменників I відміни. Іменники I відміни у медичній термінології. Наказовий спосіб дієслів теперішнього часу. Дієслово-зв'язка *sum, fui, -, esse (бути)*. Порядок слів у реченні.

Тема 6. II відміна іменників. II відміна іменників: основна ознака, відмінкові закінчення, винятки з правила про рід. Особливості відмінювання іменників чоловічого і середнього родів. Суфікси та кінцеві терміноелементи іменників II відміни. Іменники II відміни у медичній термінології.

Тема 7. Прикметник. Прикметник. Граматичні категорії прикметників. Прикметники I-II відмін. Узгодження прикметників I-II відмін з іменниками. Відмінювання атрибутивних словосполучень. Найуживаніші суфікси прикметників I-II відмін.

Тема 8. Структура анатомічного терміна. Структура анатомічного терміна. Однокомпонентні і багатоконпонентні анатомічні терміни. Моделі творення анатомічних термінів. Види синтаксичного зв'язку у термінах-словосполученнях. Узгоджене і неузгоджене означення, прикладка.

Змістовий модуль 2. Морфологія.

Тема 9. Загальні відомості про дієслово. Граматичні категорії дієслів: час, спосіб, стан, особа, число. Дієвідміни. Основні форми дієслова. Дієслівні основи. Наказовий спосіб дієслів теперішнього часу. Дієслово-зв'язка *sum, fui, -, esse (бути)*. Порядок слів у реченні.

Тема 10. Теперішній час дійсного способу активного і пасивного станів. Утворення теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного станів. Відмінювання дієслів у теперішньому часі дійсного способу активного і пасивного станів. Синтаксис пасивної конструкції. Загальні відомості про сполучник і прийменник. Сполучники і прийменники у медичній термінології.

Тема 11. III відміна іменників. III відміна іменників. Рівноскладові і нерівноскладові іменники. Типи відмінювання іменників III відміни: приголосний, голосний, мішаний. Рід іменників III відміни. Відмінювання іменників III відміни. Іменники III відміни у медичній термінології.

Тема 12. Прикметники III відміни. Типи прикметників III відміни. Узгодження прикметників III відміни з іменниками. Відмінювання атрибутивних словосполучень. Греко-латинські дублети прикметників. Прикметники III відміни у медичній термінології.

Тема 13. IV і V відміна іменників. IV відміна іменників: відмінкові закінчення, винятки з правила про рід, особливості відмінювання. V відміна іменників: відмінкові закінчення, особливості відмінювання. Іменники IV та V відмін у медичній термінології. Узгодження прикметників з іменниками IV та V відмін. Відмінювання атрибутивних словосполучень.

Тема 14. Відмінювання грецьких іменників.

Особливості відмінювання грецьких іменників. Субстантивація. Субстантивовані прикметники у медичній термінології.

Тема 15. Gaudeamus. Студентський гімн Gaudeamus. Систематизація та перевірка знань.

Змістовий модуль 3. Клінічна та хімічна термінологія.

Тема 16. Ступені порівняння прикметників.

Утворення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Особливості утворення ступенів порівняння. Суплетивні ступені порівняння. Описовий спосіб утворення ступенів порівняння прикметників. Прикметники, які мають дві форми суперлатива.

Тема 17. Дієприкметники.

Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Вживання дієприкметників у медичній термінології.

Тема 18. Займенники.

Розряди займенників. Особові, зворотні, вказівні займенники. Вживання займенників у рецептурі.

Тема 19. Клінічна термінологія.

Структура клінічних термінів. Грецькі терміноелементи. Утворення клінічних термінів на позначення запальних і незапальних процесів, хвороб, хворобливих станів, симптомів.

Тема 20. Латинська хімічна номенклатура.

Латинська хімічна номенклатура: латинські назви хімічних елементів і сполук (оксидів, кислот, солей).

Тема 21. Числівник.

Розряди числівників: кількісні, порядкові, розділові і прислівникові. Творення складних і складених числівників. Відмінювання кількісних, порядкових і розділових числівників. Римські цифри в рецептах. Латинські та грецькі числівникові терміноелементи. Рахунок до 10.

Тема 22. Умовний спосіб. Утворення часів кон'юнктива. Praesens coniunctivi дієслова esse. Дієслово *fiō, fieri*. Умовний спосіб у рецептурних виразах.

Змістовий модуль 4. Фармацевтична термінологія.

Тема 23. Структура рецепта.

Загальне поняття про рецепт. Структура рецепта. Види рецептів: прості та складні, дозовані та недозовані, офіційні, магістральні та мануальні, розгорнуті та скорочені. Складові рецепта.

Тема 24. Латинська частина рецепта.

Модель рецептурного рядка. Правила оформлення латинської частини рецепта. Основні рецептурні скорочення латинською мовою. Додаткові надписи на рецептах.

Тема 25. Лікарські форми.

Загальне поняття про лікарські форми. Тверді, рідкі, м'які лікарські форми. Особливості випускування препаратів.

Тема 26. Основні відомості про словотвір.

Складання основ. Суфіксація. Префіксація.

Тема 27. Прислівник.

Види прислівників. Утворення похідних прислівників від прикметників.

Ступені порівняння прикметників.

Тема 28. Салернський кодекс здоров'я.

Основні положення Салернського кодексу здоров'я. Читання в оригіналі та перекладі.

Тема 29. Міжнародні кодекси біологічної номенклатури.

Міжнародний кодекс класифікації та номенклатури вірусів. Міжнародний кодекс номенклатури водоростей, грибів і рослин.

Тема 30. Фразеологічний мінімум: 100 латинських висловів

Латинські крилаті вислови, сентенції, прислів'я.

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Історія латинської мови. Розвиток медичної термінології.	4
2	Фонетична система латинської мови	4
3	Довгі та короткі склади. Наголос.	4
4	Частини мови. Іменник.	4
5	I відміна іменників.	4
6	II відміна іменників.	4
7	Прикметник.	4
8	Структура анатомічного терміна.	4
9	Загальні відомості про дієслово.	4
10	Теперішній час дійсного способу.	4
11	III відміна іменників:	4
12	Прикметники III відміни.	4
13	IV і V відміна іменників.	4
14	Відмінювання грецьких іменників.	4
15	Gaudeamus.	4
16	Ступені порівняння прикметників	4
17	Дієприкметник.	4
18	Займенники.	4
19	Клінічна термінологія.	4
20	Хімічна номенклатура.	4
21	Числівник.	4
22	Умовний спосіб.	4
23	Структура рецепта.	4
24	Латинська частина рецепта.	4
25	Лікарські форми.	4
26	Основні відомості про словотвір.	4
27	Прислівник.	4
28	Салернський кодекс здоров'я.	4
29	Міжнародні кодекси біологічної номенклатури.	4
30	Фразеологічний мінімум.	4
	Разом	120

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розвиток медичної термінології.	2
2	Особливості вимови буквосполучень.	2
3	Позиційна довгота та короткість звуків.	2
4	Самостійні частини мови.	2
5	Іменники I відміни у медичній термінології.	2
6	Іменники II відміни у медичній термінології.	2
7	Узгодження прикметників з іменниками.	2
8	Багатокомпонентні анатомічні терміни.	2
9	Граматичні категорії дієслова.	2
10	Особливості дієвідмінювання у теперішньому часі.	2
11	Визначення роду іменників III відміни.	2
12	Особливості відмінювання прикметників III відміни.	2

13	Іменники IV і V відміни у медичній термінології..	2
14	Відмінювання грецьких іменників.	2
15	Gaudeamus.	2
16	Суплетивні ступені порівняння прикметників	2
17	Особливості творення дієприкметників.	2
18	Займенники у рецептурі.	2
19	Терміноелементи в клінічній термінології.	2
20	Творення латинських назв кислот.	2
21	Вживання числівників у медичній термінології	2
22	Вживання умовного способу в рецептурі.	2
23	Структура рецепта.	2
24	Додаткові надписи у рецепті.	2
25	Лікарські форми.	2
26	Способи латинського словотворення.	2
27	Вживання прислівників у рецептурі.	2
28	Салернський кодекс здоров'я (переклад).	2
29	Принципи наукової номенклатури біологічних дисциплін.	2
30	Фразеологічний мінімум.	2
	Разом	60

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- модульні тести;
- тестування за поточними темами практичних занять.

6. Методи навчання:

- словесний метод (дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, анотування, робота зі словниками);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання

- залік (I семестр);
- екзамен (II семестр);
- усне та письмове опитування;
- модульне тестування.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни R дис. (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи R нр (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс дисципліни «Латинська мова та термінологія» (на навчальному порталі НУБіП України eLearn: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=887>).
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти.

10. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / за ред. Л. Ю.Смольської 4-те видання. Київ : Медицина, 2019. 472 с.
2. Паласюк Г. Б., Саварин Т.В., Федчишин Н.О. Латинська мова та медична термінологія : підручник. Тернопіль : ТНМУ, 2021. 547 с.
3. Закалюжний М. М., Паласюк Г.Б. Латинська мова і основи медичної термінології: підручник. Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. 424 с.

Допоміжні

1. Беляєва О. М., Сологор М.І. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології: посібник. Київ: Медицина, 2011. 256 с.
2. Кисельова О.Г., Лехницька С.І., Шпинта Г.М. Латинська мова та медична термінологія (практикум). Київ: Книга-плюс, 2016. 372 с.
3. Шевченко Є. М. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник, 11-е видання. Київ: Медицина, 2021. 240 с.

Інформаційні ресурси

1. Латинська мова та медична термінологія.
URL: <http://www.pinax.com.ua/latin-language-and-medical-terminology/>
2. Pinax. Сайт для вивчення класичних мов. URL: <http://www.pinax.com.ua/>
3. Latinitium: Tools for learning Latin. URL: <https://latinitium.com/resources-for-learning-latin/tools/>
4. Latin Resources. URL: <https://www.clrconline.com/latin-resources/>